

Bolezen slovanskih strank.

Bismarck je sedaj, ob svoji 80letnici, poklonivšim se mu raznim deputacijam, izrazil, oziroma ponovil izražanje raznih političkih načel, o katerih bi želeli, da bi si jih zapomnili v svojo lastno porabo tudi slovanski narodi, njih stranke in njih voditelji. Iz položaja Velikonemčije, nemških plemen, nemških deželnih zborov in skupnega parlamenta, iz mišljenja nemških dinastij ter nemških strank in frakcij možno je kazati na veljavne analogije v položaju slovanskih narodov in njih strank nasproti osrednjemu in deželnim zborom in nasproti neslovanskim narodom, njih strankam in frakcijam v Avstro-Ogerski, sosebno pa v cislitavski polovini našega cesarstva.

Bismarck je nasproti deputaciji nemške gospodske zbornice in velikonemškega državnega zbora naglašal dejstvo, da nemške dinastije in nemške vlade so vse druge težnje podredile jedni glavni potrebi, in to je nemški nacionalni misli, katera je zahtevala in dosegla jednotno novo nemško cesarstvo. Te dinastije in te vlade se ogibljejo vsega, kar bi vzbujalo med njimi *nevoljo*, potem vsake *rivalnosti*, vsakega *nečistega tekmovalja*; one poštevajo na prvem mestu nacionalne interese. One se družijo proti zunanjemu vragu. Taka pa ni med frakcijami; te naj bi se učile od vlad in dinastij. Tudi deželne zbornice naj bi prešinjala ista glavna misel; Prusi, Bavarci, Saksonci so — Nemci. Tudi po deželnih zborih treba se je zanimati za skupno zunanjo politiko, in ministra zunanjih poslov morejo nemške stranke kritikovati v zaveznem sovetu (Bundesrath). „Nacionalna misel, pristavlja Bismarck, bi se oživila do cela drugače, ako in kedar bi se lokalni patrijotizem podredil glavni misli ter bi se začel zanimati za skupni *nacionalni razvoj*. Velikonemci naj popusté fikcijo, da bi mogli dve vladati *vsporedno*, nemška, pruska ali bavarska ali pa saksonska“.

To so glavne misli, ki jih je Bismarck poudarjal nasproti vedenju na znotraj in zunaj, nasproti skupnim težnjam in nasproti stremljenju separatizma in sebičnosti raznih frakcij. Mi nočemo tukaj uporabljati analogij nasproti sedanji duvalistiški obliki Avstro-Ogerske; kajti ko bi hoteli to, morali bi tudi po Bismarckovih načelih obsojati sedanji duvalizem z dvema centralnima vladama, kateri ne vladati le *vsporedno*, ampak na nekatere odločilne strani tudi v nasprotju druge z drugo. S tega stališča bi morali očitati Bismarcku tudi nedoslednost, da

je pomagal vstvariti naš duvalizem in ga podpira kolikor more do današnjega dne. No, on se briga za interese nacionalne nove velikonemške države, in njemu le ugaja, ako se drugod vedejo takó, kakor ugaja velikonemskim interesom. Tudi te analogije nočemo tu razpravljati, koliko se podrejata cislitavska in madjarska vlada skupnim interesom, dasi bi bilo dokazovati jako lahko, da odločuje pri cislitavski tisti interes, ki pospešuje germanizovanje, v ogerski polovini pa jednako tisti interes, ki deluje za madjarjenje in madjarstvo, in bi mogli dodati občo opomnjo, da v Avstro-Ogerski odločujejo skupne interese cesarstva gospodovalne narodnosti, in to ne toliko v smislu zares skupnih dinastijskih in državnih interesov, kolikor pa v smislu teženj teh gospodovalnih narodnostij, h katerim poleg Nemcev in Madjarov pripadajo še Poljaki in Italijani. Nam je tu do tega, da porabimo analogije gledé na postopanje slovanskih strank in frakcij obeh polovin naše monarhije, sosebno cislitavske. Te stranke bi po analogiji nemških plemen Velikonemčije morale poznati in pospeševati na prvem mestu tiste skupne interese, katere ima avstro-ogersko Slovanstvo skupno v našem cesarstvu. A kaj vidimo? Ne le volje, niti razuma nimajo za take skupne interese.

Kolikor v Translitaviji slovanske frakcije podpirajo madjaronstvo, dokazujejo, da slabo zastopajo skupne interese dinastije in monarhije, najslabše pa slovanske interese. Duvalizem je šibka trdnjava, s pomočjo katere hočejo braniti skupne interese monarhije, ali je pri vsej mrševosti in gnjilosti tista trdnjava, iz katere najvsepešneše streljajo gospodovalne narodnosti na avstro-ogersko Slovanstvo v skupnosti. Zato bi te najopasnije trdnjave ne smel ne hvaliti, ne navajati noben Slovan niti z namenom, kakó da so se utrdili Madjari, in kakó naj bi jih posnemali tudi drugi. Madjari so se utrdili takó, da se bližajo političnemu, nacionalnemu in obćegospodarskemu bankrotu, in v tem pogledu je nedostojno, da še kedaj kak Čeh ali drugi Slovan kaže na zgled sedanjega političkega madjarstva v obće.

Bismarck priporoča, naj se kritikuje politika zunanjega ministra Velikonemčije. Za tako kritiko je prvo mesto pri nas v delegacijah. S stališča skupnih interesov avstro-ogerskih Slovanov bi bili dolžni slovanski delegati vsako leto pretresati to politiko. Na to stran pa skrbé gospodovalne narodnosti, da pridejo v delegacije le njih pristaši in od Slovanov le somišljeniki gospodovalnih strank.

ali pa oportunistički kimovci. Saj se spominjamo, da še bivši češki vodja dr. Rieger se je bal vsake zaresne kritike, in kar je rekel, bilo je tako, da ni zbolelo ne grofa Kalnokya, ne njegovih prednikov. V sedanji dobi je jedino četvorica Mladočehov, ki ima pogum presojati tudi zunanjo in takózvano okupacijsko politiko. Izmed Slovencev so bili doslej v delegaciji sami kimovci, ki so še z besedo odobraval sistem in ves tir sedanje politike naše monarhije; tu in tam nanese sreča, da dojde v delegacijo avstrijsko tudi kak opozicijski Hrvat iz Istre ali Dalmacije, in so taki redki delegati jedini, ki poleg Mladočehov oživijo nekoliko letargijo mehaniški vršacega se zborovanja delegacij. Dokler bodo slovanski člani delegacij odobraval sedanjo zunanjo politiko, ostane tudi na znotraj sedanji, z zunanjo politiko vspešno vzdržujoči se protislovanski sistem. Bismarck v Nemčiji obsoja tako kimovstvo nasproti zunanji politiki, in pravi slovanski mislilci morajo tak oportunistem obsojati z dinastiškega, celokupnega državnega in skupnega stališča avstro-ogerskega Slovanstva.

Državno pravo in tudi nacionalna organizacija avstro-ogerskih narodov, na prvem mestu Slovanov, je v najtesnejši zvezi in sovisnosti z zunanjo politiko našega cesarstva, in dokler ostane ta politika na sedanjem tiru, ostanejo gospodovalne narodosti pri svojem dosedanjem političkem gospodstvu, slovanski negospodovalni narodi pa brez izvršenja svojih historičskih prav in narodne organizacije v smislu nacionalnih avtonomij.

Bismarck priporoča nemškim frakcijam, naj podrejajo svoje specialne interese glavnemu skupnemu interesu, t. j. nemški nacionalni misli. On obsoja rivalnost in sebično tekmovalnost teh frakcij; kaj bi še le rekel slovanskim frakcijam cislitavskim! Kam bi vrgel Bismarck tiste slovenske oportuniste, ki zastran zasnove dveh, treh čez polovino nemških gimnazijskih nižih razredov Celjske gimnazije podpirajo sedanjo koalicijo, vzdržujejo s tem najslabšo obliko protislovanskega sistema ter provzročujejo, da se poleg kopice hrvatskih opozicijskih poslancev morajo Mladočehi *jedini* boriti proti temu sistemu in v interesu negospodovalnih slovanskih narodov tostranske polovine, oziroma vsega avstro-ogerskega Slovanstva? Bismarck bi nad takimi slepimi, sebičnimi frakcijami zavil najprej meč svojega državnškega razuma, potem pa meč praktičnih ukrepov, takó da bi se pokadile kar v prah.

Cislitavski Slovani bi morali vendar že vedeti, da gospoduje protislovanski sistem v vsej monarhiji, in da se vsled tega tudi vlade vrste druga za drugo v smislu tega sistema. Pri izpremembah vlad gre le za različne oblike ali sredstev, s katerimi se nadaljuje ta sistem. Ako nastajajo med Slovani opozicije, imajo le toliko pravega pomena, kolikor jih vodi odločilna misel, da bi se izpremenila ne le kaka vlada, ampak z vladami tudi sistem. Za tako izpremembo sistema pa je potrebna večja opozicija, in, kar je v Avstro-Ogerski glavno, opozicija ne samo strank jednega naroda, ampak strank več narodov. Le takó bi bilo možno, moralno prisiliti zunanjo in notranjo vlado k premišljevanju, da bi državniki naposled nasvetovali in dokazovali potrebo izpremembe sistema. Tiste slovanske stranke torej, ki puščajó Mladočeha v opoziciji osamljene, brez formalne zveze z njimi, podpirajo še vedno sedanji protislovanski sistem, tudi če so v formalni opoziciji, in takó moremo ne le trditi, ampak moremo tudi naglašati, da n. pr. obe slov. frakciji državnega zbora vzdržujeta protislovanski sistem, tudi če se jedna teh frakcij

postavlja po robu sedanji koaliciji. Dolžnost slovanskih strank pa je, da podredí vse postranske težnje jedni glavni težnji, t. j. stremljenju, da bi se izpremenil sistem. Vsa druga politika je nepravilna in ostane protislovanska, ki vede v največo opasnost vse negospodovalne slovanske narode naše monarhije.

Bismarck je bavarski deputaciji rekel, da Nemci Velikonemčije so jednaki zakonski dvojici (Ehepaar), ki je včasih nestrpna, ko pa se približa kak tretji, ki bi hotel okoristiti se vsled razpora te dvojice, je pa ta zopet dobra in združena proti tretjemu. Ta primer je izboren in za nemška plemena tolažil, a za Slovane, žal, ni resničen. Slovani so podobni zakonski dvojici, ki se prepira doma, in ostaje nesprejemljiva, tudi tedaj, ko obema, možu in ženi, grozi od tretjega opasnost, in takó se dasta uničiti v nespravi in zaradi nesprave!

Slovanskim narodom avstro-ogerskim ne bode morda še le grozil kak tretji, ampak jim ta tretji stalno grozi že od nekdaj, ali recimo, jim s posebnim orožjem grozi od ustavne dobe, in sosebno od dobe vstvarjenega duvalizma. In ta tretji, ki stalno grozi Slovanom našega cesarstva, ni le jeden sam, ampak jih je več: kakor znano, so pri tem tretjem združeni vsi gospodovalni narodi, med katerimi so tudi Poljaki.

Kedaj so Slovani naše monarhije združili se proti svojemu četveročlenskem nasprotniku, da bi se ubranili njegovim nakanam? Kje je med slovanskimi strankami in njih voditelji tista državniška modrost, katero priporoča Bismarck?

Vsaka teh strank kaže svoje specialne težnje, in vsako teh teženj ima za glavno pred vsemi drugimi. V vsakem slovanskem narodu je po več strank, in vsaka hoče vleči za seboj skupne moči dotičnega naroda; nobena noče podrediti svojih teženj točkam, katere ima nasprotna stranka na svojem programu.

Bismarck pravi, da za separatne strankarske težnje napoči doba, ko je narod že zavarovan proti zunanemu, torej tujemu nasprotniku. Ali imajo slovanski narodi tostranske polovine cesarstva že trdno zaščito svoji narodnosti in svojemu jeziku? Ali imajo že tako nacionalno organizacijo na zunaj, da morejo brez škode prepirati se na znotraj zastran teženj drugega, tretjega, in še mnogo nižega reda? Naj dajo na ta vprašanja takó zvane konservativne slovanske stranke odgovor! Naj odgovoré tudi socialistiški navdahnene frakcije na to stran!

Naj se te stranke ne izgovarjajo, da nimajo kriterija, s katerim bi presodile, katera točka raznih programov se mora rešiti najprej. Kakor velja Bismarcku nacionalna misel za prvo in najpotrebnejšo, jednako potrebujejo avstro-ogerski Slovani nacionalne organizacije v okviru monarhije ali takó zvane nacionalne avtonomije. Ta potreba je prva in največja; po tej potrebi so se ravnali vsi veliki državniki, naj so narodne organizacije snovali s političkega, verskega, ali pa, kakor dandanes, neposredno z nacionalnega stališča. In ti državniki so imeli mnogo več težave pri doseganju svojih ciljev; saj so se borili za političke samostalne države, v tem ko v Avstro-Ogerski imamo že zunanji politički okvir, in se nam je treba urediti in utrditi le na znotraj, nasproti nacionalnim protivnikom, ki so kot taki za slovanske narode relativno zunanji vrati njih narodnosti in jezika.

Slovanske stranke, kakor se vedejo doslej, pa hočejo modrejše biti, nego veliki osnovateli narodnih organizacij. Te stranke, kakor smo povdarjali že večkrat nasproti slovanskim oportunistom in drobtinčarjem, hočejo svoj

narodni dom zidati pa takó, da brez zunanjega zidovja prirejajo kar tako lepe sobice tu za versko šolo, tam za utrakvistično sporednico Celjskega gimnazija in zopet v drugem kotu za kako katoliško gimnazijo in še v kakem drugem kotu za sedež mastnih ali vsaj po naslovu znamenitih služeb. Od zunaj pa le naj burja razsaja, in nič ne dé, če se podere pozneje tako sezidano poslopje, ali pa tudi, če kar vdere v krasno prirejene sobice zunanji sovražnik. Hej, taki zidarji so voditelji slovanskih strank, in Bismarck je proti njim prava ničla, ki se niti na sedanje stare dni ni mogla pospeti na tako stališče in do take modrosti!

No, isti Bismarck si misli, da s takimi političnimi otroci slovanskega rodu nemški narod uže še zvrši svoje delo, tudi ko bi se pri dogotavljenem zunanjem zidovju novega protestantskega cesarstva tu pa tam prepirale frakcije med seboj. Te frakcije ostanejo za naprej vendarle taka zakonska dvojica, ki se sporazume za složno brambo, hitro ko bi pretel *zunanj* vrag.

Taka je v Velikonemčiji, nasprotna pa med avstro-ogerskimi Slovani. Glavna bolezen teh Slovanov je doslej stalno ta, da nimajo njih stranke ne političnega razuma, ne volje, da bi si vstvarile program, na katerem bi razvrstile po vrednosti, važnosti in nujnosti različne točke ter takó borile se najprej za to, kar je skupno in *prvega* reda, in še le po tem, kar ima veljavo le za frakcije. Frakcijski duh je duh pogube med slovanskimi narodi; ta pogubni duh je slovanskim nasprotnikom znan; zato računijo dobro z njim in ga porabljajo za svoje namene. Slovani naj gledajo, da se še v poslednjo uro otresejo tega opasnega duha ter da začnejo hoditi tisto pot, katero je nastopila mladočeška stranka, in katera le radi tega ne more delovati uspešno, ker je drugim slovanskim strankam več do podrejenih frakcijskih teženj, nego pa do skupnih interesov in potreb.

Slovanski narodi potrebujejo vstajenja, svobodo za vstajenje dosežejo pa le tedaj, kedar se otresejo sedanjih verig, v katerih jih doslej drže razne nesposobne in sebične frakcije.

„Amicus Plato“...

II.

„Novice“ trdijo, da Poljakov ne sme dolžiti nihče, da so „nasprotniki Slovanov sploh“, ako so nasprotniki Rusije. Ko bi „Novice“ ne pisale drugega, dalo bi se zaključiti, da one Poljakov *nimajo* za Slavjane, nego da jim samo pripisujejo, da niso *nasprotniki* Slavjanov. Ta lastnost je sicer *negativna*, torej ne velike cene, no Slovani, ki imajo toliko pozitivnih nasprotnikov, morejo biti uže zadovoljni, da v njih številu Poljakov ni. No, da so Poljaki *prijatelji* Slovanov, tega si pač celó „Novice“, ki imajo očividno, ali so vsaj 20. julija imele veliko slabost k njim, trditi ne upajo. No dalje, čez nekoliko vrstic, trdijo, „da Rusi niso bolji Slovani od Poljakov“. Torej so Poljaki vendar-le — Slovani, ne samo „ne nasprotniki Slovanov“, nego sami so Slovani.

Brez dvoma so Poljaki *slavjanske krvi*; no imamo dve vrsti Poljakov: one, ki delajo politiko v Avstriji in Rusiji, odkar so svoje kraljestvo pogubili v pijanstvu, kartah in vsake vrste razuzdanosti, in drugič one, ki živé pod pestjo prvih kot molčeca čreda, kot „bydlo“ in „chłopi“. Prva vrsta Poljakov, bogati ali pa uže oban-

krotivši se plemenitaši in graščaki so v Avstriji, vkupe z Židovi, gospodarji „Galicije in Vladimirje“, ravno oni, ki so v 1848. in 1849. letih vkupe z Madjari hoteli pogubiti Avstrijo, in bi jo bili pogubili, da Rusija ni prihitela rešiti jo, česar Rusiji Poljaki in Madjari, kakor je izvestno, ne morejo pozabiti nikdar.

No, dasi so ti politikujoči Poljaki slavjanske krvi — o čuvstvih „bydla“ ne bomo govorili, ker jih ne more pokazati v Avstriji — vendar so po duhu in mišljenju vse prej, nego Slavjani. Vsa zgodovina Dunajskega državnega zbora za ves čas njega obstanka, nam to blesteče dokazuje. Delovali so z drugimi Slavjani vselej le tedaj solidarno, kedar jim je bilo treba teh Slavjanov za svoje namene; jedva pa so služivši Poljakom drugi Slavjani hoteli sami doseči kako mrvico svojih pravic, puščali so jih Poljaki sramotno na cedilu za ta ali drugi dar, ki so jim ga v ta namen dali Nemci. To je jeden dokaz „Slavjanstva“ Poljakov.

Slavjani so *demokrati* čiste krvi, to priznavajo vsi, ki jih poznajo; poljski šlahčiči, t. j. Poljaki Dunajskega državnega zbora pa kot šlahčiči, hodijo v vsem in vselej vkupe s fevdalci, ali kar je vse jedno, s kapitalom, kajti fevdalizem in kapital ste dve aristokraciji sedanjega časa, oba z enakimi srednjevekovimi nazori in pretenzijami, oba jednaka zakleta vraga neimaajočih razredov in njihov pravic, vraga „inferijornih ras“, in tem srednjevekovim vitežom naši Kluni in Šukljeji opravljajo službo surovih „landsknechtov“, ki se le v svojej domišljiji ali, bolje rečeno, pred svojimi volilci, rišejo kot polnopravni člani koalicije, dočim so jej oni le obžalovanja in zaničevanja dostojni lakeji, naj bodo uže plačani kakor hoté dobro in obilno. Fevdal, naj si bode to uže po krvi ali po žepu, je eo ipso vrag Slavjanstva, torej ne Slavjan, neglede na svojo slavjansko kri. Poljaki, kot fevdalci „pur sang“, torej niso Slavjani. Naposled dva dokaza, da se Poljaki sami za Slavjane ne smatrajo, in da se ne bojé ob tem glasno zjavljati. V 1878. l., ko je vsled ruskih pored v Turčiji v Dunajskih dijakih slavjanskega rodu posebno kipeló slavjansko čuvstvo i slavjanski ponos, sklenili smo slavjanski dijaki izdati „Slavjanski Almanah“, t. j. zbirko spisov na vseh slavjanskih narečjih. Obrazoval se je odbor ad interim, ki je povabil vsa slavjanska akademična društva, kakor tudi Bolgare, ki niso imeli svojega društva, da se udeležijo izdanja omenjenega „Almanaha“ in prišljó svoje zastopnike, da se sestavi odbor. V začasnem odboru je, v številu drugih Slovencev, bil tudi urednik „Slov. Sveta“. Vsi Slavjani odzvali so se takoj z navdušenjem; le društvo poljskih šlahčičev - dijakov in Židov „Ognisko“, vrnilo je povabilo z lakoniškim odgovorom, napisanim na vabilu: „Mi nismo Slavjani, nego Poljaki“. In gotovo nekateri člani takratnega „Ogniska“ sedaj sedé v državnem zboru, kjer vkupe z našimi Kluni in sedanjimi in bodočimi hofratí napenjajo svoje sile, da bi se vzdržala sistema, ki ima namen držati na tleh Slavjane in ubožne sloje vseh narodov, in skrbeti zato, da se nikoli ne izpolnijo zlate zgodovinske besede presvetlega vladarja: „Jaz želim imeti *mir* med svojimi narodi!“

Poljaki-šlahčiči, sedeči v državnem zboru in obdeľujoči doma svoje „bydlo“ in svoje „chłope“, naj si bodo ti uže katoliki ali „psia krew“ šwietojurci, kakor oni zaničljivo dosledno nazivajo svoje Ruse — ti Poljaki so na telesu Slavjanstva ravno tisto, kar je na telesu Korošca — „krof“: ravno tako lep, potreben in koristen „suplement“ so oni Slavjanstvu. Izvestno je, da Korošec nikdar ne more sklicati svojih kokošij. „Tip! tip! tip!“

zove jih laskavo; oprezno, s čisto kurjim zaupanjem, približujejo se one k njemu, no tu nenadoma „de profundis“ ukrašenja, ki ga je priroda v svojej ščednosti „za nameček“ obesila na vrat, zatuli glas poštenega fagota, in uboge kure se razleté na vse strani. Kolikorkrat je genij Slavjanstva hotel zbrati svoje narode pod svoja krilja, vsakrat jih je razpodil neestetični rik slavjanskega krofa — Poljakov; in vendar se nahajajo še ljudje, ki stavijo to „muziko“ na jedno stopinjo z Beethovenovo Cis-mollsonato!

Da, kedar se poljski narod popolnoma otrese od vladčestva šlahte, od tega sramotnega ostatka srednjih vekov, od tega neznosnega rabstva in tlačanstva, v katerem ga drži šlahta vkupe s svojimi zavezniki Židovi; kedar tudi na Poljskem zmaga ideja, da smo vsi ljudje — bratje, naj si v pijanih orgijah plešemo „krakowiaka“ ali naj v potu lica orjemo zemljo ali se živimo z roko-delstvom — tedaj bode tudi Poljak-Slavjan, t. j. dokaže, da v Poljstvu ne samo *teče* slavjanska kri, nego da je tudi *duh* slavjanski. Zarja boljših dni, to je onih dni, ko bode tudi poljski narod vkupe z drugimi Slavjani boril se za življenje, dostojno *čloaka*, ta zarja začenja blesteti uže med *ruskimi* Poljaki, kjer so „chłopi“ iztrgani iz rok šlahte, in kjer ti „chłopi“ glasno objavljajo, da živé po človeški še le od onega časa, ko jih je Rusija vzela pod svoje pokroviteljstvo. Mlada inteligencija, proizšedša iz chłopstva, od vsega srca sovraži šlaho in z užasom misli o onih časih, ko je poljski chłop oral le zato, da bi šlahčič lahko živel razuzdano. Rusija je pokosila svoje poljske fevdale, in tega jej gališka šlahta

nikdar ne odpusti. Hinc illae lacrimae! Kdor „se drži“ torej v politiki Poljakov, ta „eo ipso“, naj si to zna, ali ne, deluje za gospodstvo silnega nad slabim, za principe fevdalne, za rabstvo, torej proti Slavjanstvu. Slavjanska kri tu nima čisto nobenega značenja. Slavjanske krvi so tudi — Prusaki in oni Braniborci, ki so najkrepča podpora germanstva. Tako je in ne inače!

(Dalje pride.)

Velikonočna cerkvena pesem.

Ангелъ вопіяше Благодатнѣй: чистая Дѣво радуйся, и паки реку радуйся! Твой Сынъ воскресе тридневенъ отъ гроба, и мертвыя воздвигнувый. Людіе, веселитесь! Святися, святися, новый Іерусалиме, слава бо Господня на тебя возсія. Ликуй нынѣ и веселися, Сіоне! Ты же чистая красуйся Богородице о востаніи рождества Твоего.

Prevod: Angelj je klical Milostipolnej: čista Devica, raduj se, in zopet rečem, raduj se! Tvoj Sin je vstal na tretji dan iz groba in mrtve je vzdignol. Ljudje, veselite se. Sveti se (posvečuj se) novi Jeruzalem, ker slava Gospodnja je na te zasijala. Prazdnuj danes in veseli se Sion! Ti pa, Čista Bogorodica, lepšaj se vstajenjem Onega, ki si ga rodila.

Вопиіше, вопити, vpiti. — Паки, zopet. — Воздвигнувый, deležnik pret. časa — Бо, ибо, ker. Нынѣ = днесъ. — Ликовати, jubeln. — Jerusalem v cerk. slov. 5 zlogov I-je-ru-sa-lim, kakor I-i-sus-I-žoos.

Handžar.

Spjevao Lermontov.

Ja te ljubim žarko, ljuti moj handžaru,
Priatelju svetli, ledeni drugaru!
Kova' te je Gruzin da se tobom sveti;
A ostrio Čerkes u boj da poleti. —
A meni te dala ljiljan-ruka mala
Na spomenak, kad se sa mnoom razstajala.
Prvi put te niesu krvcom poštrpali
Nego biser-suzom tihane pečali . . .

Crno joj se oko — gledeći me milo
Tajinstvenom tugom napunilo bilo —
Kao nado Tvoje uz trepet plamečka:
Čas je tamno bilo, čas se zakriesilo.
Dāt si meni na put ká ljubavi zalog,
Pa u tomu ko da leži neki nalog,
Da se ne izmjenim, budem tvrde duše
Kao i Ti, i Ti, moj čelični družo!

Pohrvatio: B. K.

Dijaški pobirki.

Študije o nekdanjih dneh.

I.

Slovenci pa laške velike šole.

Dve sto let uže so živeli naši pradedje po vsej svoji širni domovini tam od Dunava in Save pa do morja, do Taljamenta, Čedadu do pestre doline in Solnograda — in se vladali pristo sami po svoje — ko jih je usoda uklonila pod frankovski bič. Učeni oglejski patrijarh Pavlin II. je pozval svojega gospodarja, velikega Karola, da si podvrže Slovence z namenom, da jih pridobi za krščanstvo. Karol je leta 788 uvažil le-ta svet in poslal svojega sina Pipina z vojsko nad slovenski rod, katerega je premoč Frankov užugala uže v naslednjem letu.

No, sedaj so imeli oglejski patrijarhi dosta širno polje svojemu delovanju, tem večje še, ker je bil na vzhodu

julijskih planin frankovski vpliv le majhen: kajti naj so prihajali frankovski in bavorski plemiči in vojaki, duhovniki in trgovci v deželo, njihova moč je rastla tam le počasi, ker so bili „Nemci“, in ker sosebno oni, ki so oznanjevali križ, niso poznali narodovega jezika.

To so morali uvideti in so opazili čim prej isti oglejski očaki. Stremeci k omejitvi vpliva solnograjske cerkve v Slovencih, so zrlí nemške nevspehe, in uprav to jih je izvestno dovelo do pravega zaključka, da *treba posvečevati Slovincem lastne, rodne sinove duhovnike.*

V Čedadu, kjer so Oglejci stolovali uže od l. 737, so ustanovili v času med l. 774 in 781 takoj v prvih letih frankovske vlade po zgledu kraljevega dvora svojo „šolo“. In isti uslužni sluga svojemu vladarju, poznejši patrijarh Pavlin, je bil zajedno prvi učitelj gramatike na tem učilišču. Gojenci temu zavodu pa so bili sinovi furlanskih plemičev ter bližnji okoličani — Slovenci. Odkar pa je še Karol Veliki podložil vse Slovence do Drave

oglejskemu patrijarhu, jeli so iz Čedadu po prostrani tej zemlji razpošiljali tem češče svoje slovenske duhovnike. Ti pa so radi izbirali sinove našega naroda ter je pošiljali v isti Čedad v „šolo“, da se kedaj vrnejo kot njih nasledniki duhovniki, vplivni med svoj narod.

Ko se je na Laškem polju razbila madjarska preširnost, in se je mir do cela povrnil tem krajinam, je krščanstvo čim dalje bolj prospevalo, in z njim je še posebnost čedadski vpliv rasel v Slovencih. Le-ti so se tedaj uže zavedali važnosti omike jedinega prosvetljenega laškega soseda in številno so pohajali vedoželjni njih sinovi na sloveči „studium generale“ v Čedad.

Plemiči, stari župani, trgovci, samostani in župniki, vse je pošiljalo deco na sloveče učilišče, ki se je v X. in XI. stoletju popelo na višek svoje slave.

A uže v XII. veku se je jelo spreobračati. Čedadsko učilišče je skrbelo pač za proučevanje „prostih ved in znanostij“ z razlago raznih rimskih klasikov, in pa imelo one gotove smeri, kateri se je bila vzrodila v tej dobi z oživiljenjem starega „rimskega prava“. Daleč notri v padski ravnini je v tem zaslula pravna Bolonijska šola, in Čedad je jel propadati. Se so hodili našinci odslej na dvorsko šolo patrijarhovo, a to so bili le bolj samostanci, drugi pa so se napotili dalje tje v laško deželo.

Bolonija, Padova, Trebiž in Vičenca postala so od tlej zavetišča učečim se Slovencem. Izvestno si jih našel v tem in naslednjih stoletjih v vsakem času na navedenih vseučiliščih, dasi ne v velikem številu. Po jeden, po dva, tudi morda po več mladih rojakov je porezno zastopalo slovenski živelj na teh velikih šolah notri do XVI. veka, ko je vstajajoča prosveta privedla več in več mladeničev vilam ali muzam v naročje.

Prve priče temu proučevanju po laških velikih šolah nahajamo uže jako zgodaj v domovini in to uprav med duhovniki, kajti drugi posvetnjaki so po dovršenih naukah radi vstopali v visoke dvorske in deželske službe, ali pa so se poizgubili kot potujoči „scholarji“ in „vaganti“ med svetom. Mag. Ludovicus, arhidijakon Ljubljanski, astronom Lezicius, Mag. Horandus v Stičini pa Mag. Peregrinus so nam take priče iz druge polovine XIII. stoletja sploh. No, o Vičenci posebe pa še vemo, da je l. 1310 tamošnji arhidijakon župnika obložil cerkniškega z malim cerkvenim prokletstvom, ker le-ta ni plačal posojilnine za „liber decretalium“ kateri si je bil izposodil pri arhidijakonu. Ni-li v tem slučaju jasno, da je ta župnik pohajal tamošnji kolegij in da si je pač pri odhodu izposodil usodne te dekretale?!

Vendar so v drugi polovini XIV. stoletja Slovenci izza vzhodne strani julijskih planin bolj in bolj izostajali in postali s časom uprav „bele vrane“, kajti bliže jim Dunajsko vseučilišče je bilo takoj ob osnutku l. 1365. zaslulo po vsem širnem svetu.

Res se je patrijarh Bertrand v isti dobi trudil, da zasnuje v Čedadu popolno vseučilišče za štiri narodnosti, za nemško, slovensko, laško in ogersko, a namera se mu je izjalovila, in Slovencev na Laško ni bilo več v večem številu. Seveda je k temu preobratu pripomogel kolikor toliko tudi zasnutek Ljubljanske vladikovine, še bolj pa protestantska reformacija.

Se so sicer prihajali naši ljudje na tamošnja slovita vseučilišča, a odslej nahajamo jih raztresene ne le v Boloniji in Padovi, v Vičenci in Trebižu, marveč tudi v Paviji in Firenci, v Režiju in Peružiji, dà celo v Sijeni in Parmi, v Napolju in Rimu.

Več ali manj je bila temu seljenju pač kriva tudi

nemirnost časovnega značaja, kateri nam najboljše kažeta dva veljavna rojaka iz početka XVI. stoletja. Mag. Michael Tiffemus, rodом iz Laškega trga, je studoval v Napolju in Rimu, Pavel de Oberstein pa v Boloniji in v Padovi, v tem ko oba poslej nahajamo v okrožju Dunajskega vseučilišča kot moža vplivna na dvoru in med svetom.

Kak vpliv pa so imela laška vseučilišča še vedno na nekatere slojeve v naši domovini, kaže nam najbolj vsa povestnica slov. dežel. Uprav najznamenitejši možje, ki so delovali poslej vspešno v svoji domovini, so bili gojenci teh šol. Niti Dunajska šola niti reformacija, radi katere je mnogo naših hodilo na nemška vseučilišča, niste mogli uničiti laškega vpliva. Dà, mednarodna brezbarvenost teh šol je bila toliko zmagovita, da najdemo tretjino vseh „nemških“ dijakov tudi na Laškem. A med njimi, ki so pohajali Bolonijo in Padovo, sta bili dobri dve tretjini plemiškega rodu, ostali pa njih famuli, preceptorji in mentorji, kajti drugače je naš kmetijski zarod pohajal scela le vseučilišči na Dunaju in v Gradcu.

No, pa tudi časi so se spremenili v poznejših dobah bolj in bolj, in najmanjša menda ni bila rana, katero je zasekala laškim velikim šolam uredba Karola VI. iz leta 1735., da smejo dijaki njegovih dežel pohajati le domača učilišča. Posoče in Primorje je pač tudi v tem času pošiljalo svojesinove na Laško, ostali Slovenci pa so se vrnili tje še le z Dunajskim kongresom leta 1814., ko je lombardsko-beneška kraljevina pripadla Avstrijski. To nam potrjuje nekoliko tudi l. 1823. prošnja našega Matije Čopa za bibliotekarsko mesto na knjižnici v Celovcu, kjer navaja, da pozna tudi knjižnico v Padovi.

L. 1848. je sicer razveljavilo znano naredbo iz leta 1735., in avstrijska vlada je celó rada videla čim več dijakov „Avstrijancev“ v Padovi in Boloniji, a Slovenci razven Primorcev se niso ogreli več za laške velike šole. Dunaj, pa tudi Gradec prirastla sta jima na srce, in jedino tedaj, kedar so se bali tukaj izpitov, potegnili so jo preko Soče in Taljamenta, ker so bili izpiti na Laškem znani „lahkimi“. A kar smo izgubili l. 1866. Benečansko, ne hodijo tje kaj niti primorski Slovenci, ki so vstrajali do zadnjega. Pač pa se proučavajo tam vsi oni naši „nadepolni“ laški mladiči, ki nočejo zaslužiti sramotne (!) pritikline „Austriacanti“. Tamkaj so rodna tla za njih avstrijski patrijotizem. Nedostaje jim jedino še dovoljenje vis. osr. vlade na Dunaju, da bi veljal Padovanski doktorat tudi v Avstriji. . . .

Slovencem dandanašnji ne kaže študovati izven državnih mej. Slava laških šol je propala, nemške so predaleč, drugih bi pa ne kazalo pohajati, ker imamo „državne“ izpite, radi katerih nam je zaprt celó Zagreb. — — —

D O P I S I.

Iz Istre.

Izbiri na vratih. Kako je jurve čitateljem poznato, budućeg maja imaju se obaviti izbiri za istarski sabor. Kakov će biti uspjeh istih, zaključiti će rad narodne borbe med Slavenima i Italijana. Prvi ne uživaju nikakve podpore izvan u svoje sile i iskustvo robovanja kroz toliko vjekova. Cudo Božje je izbilja, da ovaj narod, prem za dugo oslabljen materijalno i moralno od protivnog nasilja, nije klonuo narodnim duhom, kojeg je baštinio od svojih pradjedova. Protivni valovi nekojih crkvenih i svetovnih

činbenika u prošlosti izkusili su i postavili sve moguće sredstvo za uništenje slavenskog duha, al koliko su učinili, možemo reći, da progónitelji izčeznuli su iz lica zemlje, a Slavljani i danas uživa dar Božji, u kojeg postavlja svoje nade i vjeru.

Da su Slaveni u Europi u obće stradali i robovali pod tujim jarmom u prošlosti, to se ima pripisati njihovo neslogi i dobroj čudi napram drugoj narodnosti. Sto i danas Slaveni u Austriji žive u sličnom stanju, ne uživajuć jednaka prava kao drugi narodi u uredih i u školah imaju si pripisati per defectum svojoj neslogi i narodnoj nestalnosti te popustljivosti nekojih zastupnika na način, da zaslužuju nepovjerenje svojih pouzdanika.

Naši protivnici nam se pokazuju u boljoj slogi i narodnoj stalnosti, ali per excessum i ovi pomamljeni u narodnoj strasti nepriznaju medje svojih prava, bacajuć se u nesnosljive nezakonitosti.

Protuslavenski slog na sve četiri strane svieta više mržnju i progonstvo proti istarskim zastupnikom i svećenikom, koji zagovaraju pravedna njegova prava.

Na javno i potajno više i tuži naime svećenstvo na vladu i crkvenu oblast, da oduzmu istomu svaku slobodu građanskoga prava i obćenje u izborih sa milim mu patnikom, s kojim djeli veselje i žalost od rođenja do groba.

Izkustvo nam kaže da vikačem nekoliko pomaže, al narod neslaže. Narod na temelju zakona ljubi svoje požrtvovne zastupnike, svećenike i prijatelje te u oganj i u vodu druži se k svojem po onoj „Sve za Cara i za dom!“ Pobjeda u budućoj borbi, imala bi pasti za Slavene u podobčinah, ako ovi složno kao jedan pristupe u izbornu dvoranu te neobaziruć se na nasilje i judin novac svojih protivnikah, izruče svoj glas za svoje ljude.

Istranin.

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаху.

Nedavno govoril je u Petrogradu prof. D. I. Il'jajevski o varstvu pokroviteljske sisteme: rekel je, da je tujega izvora jako mnogo tega, s čimur se ponašajo Petrograd in njegovi prebivalci. Severno stolico pa so posnemala druga mesta za Moskvu vred. Ruski obrt podavljja torej še vedno tuja konkurencija. A vendar, pravi prof. Il', uvidevajo misleči ljudje bolje in bolje, da je obrt v ozki zvezi z narodno prosveto. Zato ta ne more biti jaka, dokler je obrt v obće še slabo razvit. Razvijati pa se more vspešno le pod pokroviteljsko sistemo.

„Mosk. Véd.“ št. 72. t. I. tožijo se na trgovsko hišo barona Knopa, ki ruskim tvorničarjem nabavlja pamuk in dela to tako zvito, da dobiva tvorničarje neredko v svoje roke, da po tem gospodari tuja glavica. Ista zabira v svojo zavisnost tudi druga podjetja, kar vpliva slabo ne samo na materijalno blagostanje, marveč celo na politiko. Torej tudi v Rusiji poje se pesem, kakor pri nas na — zapadu!

„Mosk. Véd.“ št. 63. t. I. pozdravljajo množee se znake poljske pomirljivosti. Pravijo, da so morale večkrat ostro pisati proti poljskim nepomirljivcem, potem pa nadaljujejo: „Hoteli bi misliti, da pride čas, ko Poljaki razumejo sami, da so naši soviti za nje mnogo bolj koristni, nego besede teh breznačelnih ljudij.“

N. S. Lěskov (M. Stebnickij). V noči 21. II. st. st. t. I. umrl je ta daroviti pisatelj še le v 63. l. Liberalna kritika mu dolgo ni bila prijazna, še le zadnjih 15 let priznavala je tudi ona, da so dobri tudi ti spisi, katere je grajala poprej. Grajala pa je pisatelja, ker ni bil slep za zmote in pretiranosti mladega pokolenja. Vedno je bil L. dober rodoljub, prešinjala ga je iskrena vera, da je njegov narod darovit, vstrajen, dober in dovzet, sodil pa ga je vendar trezno. Vsaka silovitost mu je bila nepri-

jetna, spoštoval je v vsakomur — človeka, vestnost, nesebičnost in smisel za lepoto. Narod poznal je odlično, ker je od mladosti občeval z njim, za to opisuje narodno življenje tako prosto resnično brez ten'encije.

Posebno moram omeniti, da je on prvi risal obširneje življenje ruske duhovščine. Verne so te slike gledé zunanosti, ali tudi duševno stanje riše dobro. A tudi življenje, misli in težnje razkolnikov zrkali se ravno tako lepo v njegovih delih. Posegal pa je od sovremenosti časi tudi nazaj v prošlost in podajal jasne slike in tipe.

Ko je razvijal se nesrečni nihilizem, uprl se mu je odločno in jarkimi bojami narisal njegovo pusto nagoto, to pa so mu neki kritiki posebno zamerili, maščevali se tudi s tem, da so molčali o njem, če ga niso grajali. Posebno je opisal v romanu „Hekyxa“ grobstvo in cinizem nihilistov. Vidimo tu celo vrsto portretov živih ljudi, t. j. take, ki so bili posneti iz življenja. Na pisatelja so se srdili narisani ljudje, in seveda tudi liberalna kritika. (Gl. A. M. Skabičeskago: Ist. nov. r. literatury str. 358). Posebno hudo je bičal nihilizem tudi v romanu: „Ha rokaz“. Tu se je prvič doteknil življenja ruske duhovščine v dovršenem opisu matere Agnije, predstojnice nekega samostana.

Samostalen pa je, če nam riše svetle ali temne strani življenja: ima svoje misli, svoj slog, ki je časi nenavaden. Dolgo ga niso dobro umeli: jednim je bil velik konservativec, drugim pa radikalec. V resnici pa ni pripadal k nijedni stranki. Predmete izbral si je duhovito in kazal jih v izvirni luči svojega daru. Dobro pa ga umeje le, kdor pozna njegovo življenje.

Rodil se je 1831. l. od plem. roda v selu Gorochovem Orl. gub. Otročja leta pa je preživel v selu Paninu iste gubernije. Učil se je doma, v Orlovski gimnaziji in po tem v Kijevski in tri leta na vseučilišču. Sosebno je vplival drugi mož žene njegovega strica, Anglež Scott, ki je trgoval. Pri njem je služil tudi L., potoval po Rusiji in izven nje, odtodi njegove bogate izkušnje. Prvi je bil tiskan dopis iz Kijeva o prodaji Evangelija po previsoki ceni. Po tem je napisal nekaj člankov v „Sovr. Medicině“. Preselivši se 1861. v Petrograd, začel je pisati za „Oteč. zapiski“ (Krajevskega), po tem v „Sev. Pčelě“ (Usova) in sicer 3 leta. Po tem je delal še za druge časopise. Zanimivi so tu: roman „Ošedennye“ (Zanemarjeni) in male povesti. V 70 letih pa si je priboril obče priznanje: napisal je iz življenja duhovščine „Соборание“, kateri so posebno zanimivi: rišejo nam življenje duhovščine z jako simpatične strani. Temne strani pa rišejo: „Apriepejckia melouchi“, ki so vzbudile med konservativci tako burjo, kakor preje roman „Hekyxa“ med liberalci in radikali. Sledila je cela vrsta drugih povestij. Kraj leposlovnih stvari pisal je tudi članke, ki so obračali na se večjo ali manjo pozornost in sicer v raznih časopisih. Zadnja njegova dela so bila: „Горювые куклы“ (Vražje punčice), „Полушники“, „Пустоплысы“ i dr. Uže iz tega vidimo njegovo plodovitost.

V pripovednih spisih vidimo neredko jasno pisateljevo težnjo, da zanimajo z neko zapletenostjo, ali tudi tu so značaji jasni, če tudi neredko precej nenavadni. Ravno tako so dogodbe jasne, tudi če nosijo lehek romantičen kolorit. Jezik teče gladko, dialogi so posebno lepi, neprisljeni. V vseh povestih pa nas ogreva dobrodejna srčna toplota, ljubezen za vse, kar je lepo, plemenito in dobro, a odločno odbijanje zmot človeškega duha in srca. Njegovi spisi so poučni v najlepšem smislu, oni nas blaže in povzdigujejo. V ruski literaturi bode ta pisatelj zavzemal vedno častno mesto. Omenjam še, da so izmed njegovih člankov mnogobrojni in zanimivi posebno zgodovinski. Izšla so njegova dela l. 1891.—1893. v 11 zvezkih.

Konečne sodbe o tem pisatelju ruska kritika pa še ni izrekla; preblizu še stoji dnevnim težnjam in predrazsodkom. Pač pa smem trditi, da stoji nekoliko niže nego najboljši ruski pripovedniki, kakor n. pr. Gógolj, Turgénjev, Dostojevskij, Tolstoj L. N. Gončarov. C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

„Slovanski Svet“ je z današnjo (15.) števil. izšel 1 dan poprej.

„Habsburg“ se zove nov velik parobrod, ki si ga je avstrijski Lloyd napravil doma v arzenalu v Trstu.

Dne 9. t. m. so ga slovesno izpustili v morje v prisotnosti nadvojvodinje Marije Terezije in nadvojvode Karola Stefana, potem kakih 100 členov iz Dunajske gospodske in poslanske zbornice, došedših s potovanja v Dalmacijo in Istro, Tržaške in druge gospode. Udeležilo se je redkega prizora tudi obilo občinstva in preprostih množic iz Trsta in od drugod. Po pravilno in srečno izvršeni slavnosti vozili so se drž. poslanci in trg. minister grof Wurmbrand nekoliko po Tržaškem zalivu, popoldne pa so bili na holm k „Loveu“ povabljeni v goste od Trž. župana dr. Pitterija.

To, da se je krščenja novega parnika „Habsburg“ udeležilo obilo gledalcev, hočejo od nekatere strani in tudi po Dunajskih židovskih listih politički izkoriščati ter dejstva državnim interesom na škodo preobračati. Še jeden Tržaških drž. poslancev je hotel nasproti zunanjim kolegam izvajati iz tega zaključek, kakor da bi bil med italijanskim življenjem brezizjemno zavladal že pravi avstrijski patrijotizem, in isto misel ponavljajo Dunajski židovski listi. Stvar pa ni taka, in irredentovski listi sami zavračajo take laži. Kdor hoče spoznati pravo mišljenje nekaterih ital. slojev v Trstu, potrebuje drugih dokazov, in ti dokazi se mu ponujajo tekom jednega leta ob posebnih prilikah, in, če hočemo, tudi vsak dan. Sicer pa državni poslanci niso takó nizkega razuma, da bi ne vedeli ločiti stvari. — Med drž. poslanci bili so tu antiliberalni odličnjaki Dunajski dr. Lueger, dr. Gessmann itd. Dr. Lueger se je v gostih pri Trž. županu razgovarjal tudi s 3 dež. poslanci tržaške slovenske okolice, katerim je neki obečal, da se hoče tudi on potegniti za interese slovenskih okoličanov. To pa je razjarilo Trž. židovsko časopisje takó, da očita dr. Luegerju „zlorabljenje Tržaške gostoljubnosti“.

Dunajski gostje na Primorskem. K slovesnemu krstu novega parnika prišli so razni drž. poslanci in člani gospodske zbornice v Trst po ovinkih, obiskali so namreč prej Dalmacijo in Istro. Izletniki so se na svoje oči osvedočili o groznem siromaštvu obeh pokrajin. Nekateri poslanci so se zares živo zanimali za gospodarstvene odnose te dežel ter se čudili, kakó more ljudstvo živeti na neplodni zemlji.

Med poslanci, ki so se udeležili Tržaške slavnosti pri parniku „Habsburg“, bili so tudi 4 mladočeški drž. poslanci, in med temi dr. Pacák, dr. Dyk in Krumbholz, ki so došli tudi med slovenske rodoljube. Povdarjati je treba, da je bil med potujočimi poslanci drž. poslanec Spinčić, ki je bil gotovo dober cicerone in tolmač položaja naših južnih pokrajin.

Škofa dr. Glavina in dr. Flapp sta istočasno v posebnih listih priporočila svojemu podrejenemu svečenstvu, naj se ne meša v politiko, naj se pri sedanjih deželno-zbornskih volitvah ne udeležuje neposredno pri teh volitvah in naj se z lece ne govori o politiki, oziroma o nacionalnem vprašanju. Opomini obeh škofov, kakor je očitno, dostajajo se bolj slovanske, nego pa italijanske duhovščine, in vidi se, da agitacija ital. časopisja ni bila brezuspešna. Danes imamo kratek dopis iz Istre, kateri dobro označuje stvari in posredno daje pravo vrednost tudi direktivam obeh omenjenih viših pastirjev. Iz izjav škofa dr. Flappa zaključujemo, da on ne pozna prave zveze ali sovisnosti, ki je med vero in narodnostjo; iz postopanja njegovega nasproti starim tradicijam po cerkvah istrsko-slovenskega naseljenja pa sklepamo, da mu je ta sovisnost med vero in narodnostjo jako dobro znana.

Odkod to protislovje od poprej in sedaj? Sicer pa bi mogla oba škofa dobro vedeti, na kateri strani se z nacionalno borbo pospešuje vera, na kateri pa brutalnost s povdarjanjem znane „avite kulture“. Židovski ital. listi že sedaj izrabljajo izjave obeh škofov, in biskup dr. Glavina ali, kakor pravi „Edinost“, ti, ki so sestavili list Trž. biskupa, morejo že sedaj spoznati, da niso ravnali modro.

Ondriček, češki virtuoz, je bil priredil tudi v Gorici koncert in potem dne 6. t. m. drugi koncert v Trstu. Tu je imel igrati Dvorakov koncert, ki pa je odpadel, ker niso došle note v pravi čas. To so v obče obžalovali. Pri drugem koncertu se je odlikoval Ondriček najbolj s Paganinijevim komadom „Le streghe“ in pa s svojo jako poetički sestavljeno skladbo iz Smetanove „Prodane neveste“. Tudi to pot je občinstvo napravilo velike ovacije prvemu češkemu virtuozu, vijolinistu, in je on dodal več krasnih komadov.

Ob tej priliki omenimo, da ne v Gorici, ne v Trstu niso slovenski in slovanski listi dobili programov ali vestij, da bi naznanili Ondričkove koncerte, v tem ko so ital. novine mogle obširno poročati o koncertih in ugodni kritiki, ki jo je dobil Ondriček v svoj čas tudi v Italiji. Nekateri slovenske novine so radi tega kaj rezko izrekle se proti postopanju Ondrička. On pa je osebno v Trstu pojasnil, da vsemu je kriv njegov podjetnik ali „Impresario“. Ta pa je rekel, da bi bil rad storil svojo dolžnost, ko bi ga bili opozorili. V Trstu da so mu nezadostno ali pa krivo poročali o slovanskih novinah. To moremo verovati, ker imamo tudi druge skušnje v tem pogledu. Ondrička pa je jako bolelo, da so mu radi nemarnosti podjetnikove takoj očitali nizko mišljenje, katerega on ni imel nikdar. Jednako očitane bi bili mogli letos napisati tudi Slavjanskemu, ki je bil naročil podjetniku, naj stori svojo dolžnost, a je bil prezrl iz pozabljenosti slovanske novine.

Za svobodo volitev v Istri se je bilo pol. društvo „Edinost“ obrnilo do c. kr. namestništva Tržaškega. To je na 4 točke odgovorilo splošnim stavkom, da ni zamenjalo narediti vse one priprave, ki so sposobne zagotoviti svobodno izvršenje volilnega prava ter odstraniti vsako pogibelj za javno varnost.

Narodno gibanje v Istri. Dne 7. t. m. je bil shod volilcev v Brezovicah (Istra), kateri je sklical drž. posl. dr. Laginja. Na shod je prišlo do 2000 volilcev. Poročala sta: drž. poslanec dr. Laginja o svojem delovanju v državnem zboru in bivši dež. poslanec istrski prof. M. Mandić o delovanju narodnih poslancev v deželnem zboru. Volilci so viharo pozdravljali svoja zastopnika in odobrili postopanje svojih poslancev. Lahi iz bližnjih krajev kanili so prirediti protidemonstracijo, toda to je zaprečilo orožništvo.

Porotno sodišče v Gorici. Te dni izžrebali so v Gorici porotnike za bodoče porotno zasedanje pred tamošnjim okrožnim sodiščem. Izžrebanih je bilo 21 Slovencev in 15 Lahov. Z ozirom na večino slovenskih porotnikov bodo pred porotnim sodiščem v Gorici obravnave v slovenskem jeziku, — če bodo le to zahtevali Slovenci sami.

Koroška. Celovski „Mir“ poroča, da je število članov družbe „Sv. Mohorja“, kolikor je znano doslej, že okolo 71.000. Tudi Koroška je dobro napredovala, in to kaže o probujanju narodne zavesti tamošnjih Slovencev.

b) ostali slovanski svet.

Državnim poslancem o avstro-ogerski banki. Državni poslanci imajo sedaj nekoliko dnij počitka. Ali bi

ne bilo umestno, da bi premišljevali nekoliko o privilegijah, ki jih ima avstro-ogerska banka? Ta mogočna banka postaja še mogočnša vsled urejevanja valute, in vprašanje je pač umestno, ali se jej naložijo tudi dolžnosti, katere ima ne le v skupnosti, temveč tudi v pogledu na razne kraljevine in dežele *cislitavske*. Doba, ko se bode treba razgovarjati o avstro-ogerski banki, je jako blizu, in zato je treba pozornost obračati že sedaj na to prevažno obćegospodarsko vprašanje.

Ogersko. Tapolca je tisti čisto madjarski kraj, kjer je bila te dni volitev drž. poslanca. Zmagal je Košut, sin pok. revolucionarja s 1103 glasi proti vladnemu in liberalnemu kandidatu Vörös-u, ki je dobil na velik pristisk od vladne strani 963 glasov. — Na Ogerskem stvari dozorevajo za potrebno — osnovno izpremembo. Zadnjič bomba proti Hentziga spomeniku, sedaj pa izvolitev Košuta! Židje so pomagali k zmagi poslednjega, ti patentovani pristaši „državno vzdržujočih strank“.

Sa Zagrebačke univerze. Prvo polugodišče svršilo se je 30. ožujka, a drugo započima posle Uzkrsa. — Hrvatsko akademičko društvo „Zastava“ vrlo liepo napreduje, a dobilo je ove školske godine osim mnogih podupirajućih članovah i do desetak utemeljiteljah sa 30 forintih. Da društvo toli liepo napreduje, ide hvala ovogodišnji odbor, poglavito g. Frana Piškorića kao predsjednika, gosp. Ivana Grškovića kao tajnika i g. Janka Sviglina kao blagajnika. — „Zastava“ će prirediti budući mjesec koncert, na komu će pjevati „Zastavin“ jaki pjevački i vrstni tamburaški zbor. — Na 25. svibnja, prigodom proslave desetogodišnjice hrv. biciklističkog društva u Zagrebu, pozvana je i „Zastava“, da sudjeluje kod t. zv. „Florentinske večeri“ sa plesom, kojoj će proslavi sudjelovati sva ovađajna društva kao i mnoga izvanjska. „Zastava“ će se po svoj prilici tom pozivu odazvati. — Dne 7. t. m. promovirani su na čast doktora prava g. Antun Javand, perovodni vježbenik kod erarijalnih pravnih posalah, i g. Ivan Strohal, koji je tek pred 8 mjesecih univerzu svršio. Potonji je pokazao, što može učiniti čelična marljivost i nauka. — 30. travnja t. g. biti će zadušnice za slavne hrvatske mučenike bana Petra Zrinjskoga i kneza Krste Frankopana. Da se ove godine proslava liepše proslavi nego dojakošnjih godina, postavio se je odbor nekolicine gg. sveučilišnih gradjana, koji uzeše na se svu brigu. Taj dan će sveuč. hrv. mladež sudjelovati pod zastavom zadušnicam, a na večer će biti komers. — Pošto su na univerzi predavanja radi svršetka polugodišta prestala, pohrlio je veliki broj gg. sveučilištara svojim milim i dragim, da u njihovom krugu što liepše i ugodnije sprovedu Uskrsne blagdane.

Slavoljub Magdić.

Višnegradskij, znameniti bivši finansi minister ruski, je po daljšem bolehanju umrl 6. aprila. Bil je silno nadarjen in prebrisan in je še Bismarkovo tlačenje ruskih financij preprečil ter napravil velik napredek v ruskih financijah.

KNJIŽEVNOST.

„*Naše Doba*“ ima v 6. seš. med drugim: Nástin sociálního roztrídění voličestva král. českého dle všeob.

prava hlasovacího. K. Viškovský. — Dekadence. Napsal I. V. Krejčí. — Karel Sabina. — Volné črty z literární politiké pathologie. Napsal J. Arbes. — Rozhledy. — Úvahy a kritiky. Zpravy. — Poučná je sosebno razprava o obćem volilnem pravu in kaže, kateri sloji bi največ pridobili po tem pravu.

„*Pisecke Listy*“. Vestnik z Pootavi. To je nov tednik, ki izhaja v Pisku na Češkem. Urednik mu je Jan Hejret, ki je sodeloval poprej pri „Velehradu“ in doslej pri „Olo-muškem Pozoru“. Urednik nam je porok, da bodo „Pisecké Listy“ uredovani v slovanskem duhu ter se potegovali, kakor za češko drž. pravo, takó tudi za narodno jednakoornost, in kakor izrecno pristavlja, tudi za ravno“ cenost češkega jezika. „Pis. Listy“ stojé za vse leto 5 gld., za 1/4 leta 1.25 gld.

„*Русская Бесѣда*“. Takó se zove ruski mesečnik, ki je začel izhajati v Petrogradu. Izšli so doslej 3 zvezki; v vsakem je po več sestavkov, člankov in vestij, poročil in kritik o literaturi itd. Vrh tega ima tudi prilogo: „*Благоуѣсть*“. Iz spisov navajamo: Евгений Онѣгинъ, въ историческомъ значеніи типа. А. Введенскаго. — Свобода, любовь и вѣра. Н. Аксакова. — Къ вопросу о Китайско-Японскомъ столкновеніи. Д. Иловайскаго. — Народное хозяйство съ точки зрѣнія нравственности и права. Ф. Одарченка. — О значеніи характера въ жизни народовъ. Itd. Stoji na leto tudi ze granico 6 rub. Naročnina se pošilja: С.-Петербургъ, Троицкая ул., д. 18. Uredništvo je: С.-Петербургъ, Гороховая ул., д. 15. Urednik je В. Драгомирецкій.

„*Артистъ*“. V Moskvi je prenehala izhajati revue za umetnost: slikarstvo, glasbo in dramatiko, nosivša nazvanje „Артистъ“. V vseh obzirih bila je ta revue vrh popolnosti; včas je prinašala tudi dopise, o dramatikih drugih slavjanskijh narodov. Vsak mesec izdajala se je knjiga v velikej osmerki z jednatimi spisi in razpravami o umetnosti; prinašala je kopije slik, skladbe, dramatične proizvode ruske in prevedene na ruski jezik, kakor tudi slike znamenitih umetnikov. „Артистъ“ je prenehal zaradi nedostatka naročnikov: imel jih je 600, veljal pa je na leto samo 12 rubljev, dasi je vsaka knjiga obsegala do 10 pol. Mi s svoje strani prenehanje „Артиста“ obžalujemo posebno zato, ker se je v njem imel tiskati ruski prevod dr. Vošnjakove drame „*Lepa Vida*“, kateri je preskrbel prof. M. Hostnik, in kateri bi se imel tiskati v jednej iz prvih knjig, kakor je redakcija izvestila g. prelagaatelja. Upamo, da g. prof. Hostnik prej ali slej natisne svoj prevod „*Lepe Vide*“ v kakem drugem perijodičnem izdanju, in da ga to ne odvrne od želje, znaniti Ruse s slovensko literaturo, iz katere je uže prevel „*Martina Krpana*“ in Jurčičevo „*Pipo tabaka*“.

Na znanje. Zadnjič smo naznanili najnovejše delo ruskega slavnega pisatelja L. N. Tolstega, povest: „*Хозяинъ и работникъ*“. (Gospodar pa hlapec). Vsa povest je — прекрасна слика, vsaka vrstica — podoba. V Rusiji se je nagloma razširila v različnih izdanjih v mnogih desettisočih iztisov, in povsem civilizovanem svetu so je takoj preložili na druge jezike. Prelaganje pa radi tega ni lahko, ker, kakor rečeno, je vsaka vstica podoba. Zato naznanjamo, da jo je za Slovence preložil njih rojak prof. M. Hostnik, ki živi uže dolgo v Rusiji, in o katerem rusko naseljenje noče varovati, da ni rojen Rus. Prevod je g. Hostnik podaril „Sl. Svetu“, ki ga začne priobčevati takoj po Veliki noči.

Uredništvo „Slovanskega Sveta“

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsako soboto na 8 straneh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četr leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četr leta 1 gld. — Posamične številke pri upravnistvu po 8 kr. — *Zunaj Avstro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu (ulica Molin grande, št. 2).